

राज्य एक नैतिक संस्था हो र नागरिकको असल जीवनका लागि यो कायम रहन्छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय अदालत

प्रतिनिधिसभाले नेपाल सरकारलाई अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालत रोम विधानलाई अनुमोदन गर्न निर्देश दिइसकेपछि भविष्यमा इण्डोहीनताको अन्त्य हुने सम्भावना देखिएको छ । गत मंगलबार बसेको प्रतिनिधिसभाको बैठकमा प्रस्तुत एवम् सर्वसम्मतिबाट पारित 'अपराधी तथा दोषीले कहीं-कतै पनि उन्मुक्ति पाउन नसकोस् भनी न्याय प्राप्तिको प्रक्रियामा अन्तर्राष्ट्रिय पहुँचसमेत प्राप्त गर्नका लागि रोम विधान' प्रस्तावअनुसार सरकारले अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालतलाई अनुमोदन गरेपछि न्याय प्राप्तिको हिसाबले ठूलै उपलब्धि हुने विश्वास गर्न सकिन्छ ।

निश्चय नै रोम विधानको अनुमोदनपश्चात् मानवताविरुद्धका कुनै पनि किसिमका अपराधमा संलग्न दोषीहरू राष्ट्रिय अदालतबाट केही गरी छुटे वा इण्डोत भएनन् भने उनीहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय अदालतले चाहिँ सजाय दिन सक्ने प्रावधान रहनेछ । मानवताविरुद्धको अपराधमा संलग्न दोषीहरू उम्किनै गरेको, इण्डोहीनताका कारण अपराधीहरू नै प्रोत्साहित हुने गरेको र मुलुकमा प्रचलित ऐन-कानूनकै बर्खिलाप गर्ने प्रवृत्तिमा पनि रोम विधानले कमी ल्याउने अपेक्षा गर्न सकिन्छ ।

मुलुकमा मानवअधिकार र लोकतन्त्रको संस्थागत विकास, कानुनी शासन र दोषीहरू नछुट्नु भन्ने उद्देश्यअनुरूप स्थापित अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालतको अनुमोदन सरकारले गरेपछि नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा पनि पहुँच बढ्नेछ । विश्वमा १ सय ३९ मुलुकले हस्ताक्षर गरेको, १ सय राष्ट्र पक्षधर रहेको र ६५ भन्दा बढी राष्ट्रले अनुमोदन पनि गरिसकेको अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालत सन् २००२ जुलाई १ देखि नै सञ्चालनमा आएको छ । नेपाल पनि यसको पक्षमा रहेकाले प्रतिनिधिसभाको निर्देशनबमोजिम अनुमोदन गर्ने अपेक्षा राख्नु अन्यथा हुनेछैन । त्यसो त वर्तमान सरकारका उपप्रधान एवम् परराष्ट्रमन्त्री कपी शर्मा औलीले पनि यो अदालतलाई सर्वसम्मति छिटो अनुमोदन गर्नुपर्छ भन्ने मान्यता नेपाल सरकारको रहेको र केही कानुनी प्रक्रिया पूरा गरेर नेपाल त्यसको पक्ष राष्ट्र हुनेतर्फ अग्रसर रहेको जानकारी दिइसक्नुभएको छ । मानवअधिकारवादी संघसंस्थाले पनि यसको पक्षमा मत जाहेर गरिसकेको वर्तमान स्थितिलाई अनुमोदनका हिसाबमा अनुकूल मान्न सकिन्छ ।

ऐतिहासिक जनआन्दोलनको बलबाट पुनर्स्थापित प्रतिनिधिसभा र गठित सरकार जनअपेक्षाबमोजिम काम गर्दै जानुपर्नेमा सदैव सचेत एवम् सजग रहनुपर्छ नै, त्यसमाथि अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता र पहुँचका लागि तथा लोकतन्त्र र मानवअधिकारको संस्थागत विकास गर्ने उद्देश्यले थालिएको यस्तो कदमलाई पनि सफल पार्नुपर्ने दायित्व सरकारकै हो । यद्यपि वर्तमान अवस्थामा आन्दोलनको सहयोगी नेकपा (माओवादी)सँग पनि आवश्यक छलफल गर्न पछि पर्नुहुँदैन । किनकि अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालतलाई नेपालले अनुमोदन गरिसकेपछि विगत ११ वर्षे जनयुद्धका क्रममा युद्ध अपराध गर्ने तथा मानवताविरुद्धका अपराधमा संलग्न राज्य होस् वा विद्रोही दुवै पक्षका जोसुकैविरुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय अदालतमा मुद्दा चल्न सक्नेछ । यस अवस्थामा आवश्यक न्यूनतम सहमति र समझदारी नभएमा शान्ति प्रक्रिया नै अवरुद्ध हुन सक्ने सम्भावना पनि त्यतिकै छ । त्यसैले सर्वप्रथम राज्य र विद्रोही पक्ष यसमा सहमत हुनुपर्छ ।